

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1711. Soc. 172.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

legium; nunquam à Generali, vel Provinciali reprehensum; quòd muneri suo in aliquo defuisset. Nihil etiam levissimum; quo nõset, conscientiam lædi posse, commiserat. Angebatur supra modum scrupulis. In rebus agendis ab omnibus est habitus rectissimus. Nec ullus tam audax inventus, qui censeret contrarium. Non ille curavit hominum respectus, sed merita. Huic prudentiæ adnexuit in re temporaria administranda tam diligentem industriam, ut nunquam Collegii reditus sint visi magis aucti, & cumulari.

9. Scholastici duo phthisi contabuere. Januarii 10. Matthæus de Canto Angrensis ex primaria insulæ nobilitate. Eminuit ingenio ad scientias. Vitavit semper vel umbram detractationis; comis, modestus, humilis, & virtutis studiosus ab omnibus, qui eum novere, reputabatur. Dum Latinas docet litteras, phthisi tentatus, annos quatuor id morbi sustinuit herodæ patientiâ, suum credens theatrum animæ purgandæ. Vigesima septimâ Maji Felix Carvalus Redinensis. Studebat Theologiæ. Nactus cereum genium, aptissimum recipiendis cunctarum virtutum imaginibus. Tempus orandi transigebat ante SS. Eucharistiam. Nemo illo modestior, aut mansuetior.

Matthæus de Canto,

Felix Carvalus,

Annus 1711. Soc. 172.

Nuncio jam Domino Bichio, qui successerat Cardinali de Comitibus, quinquendenniorum toties jactata litigia recruduerunt. Nomine Pontificis denunciavit Visitatori, ne tirones adscriberet, dum non solverentur repetitæ pecuniæ. Id Rex sciens misit, qui nomine suo denunciaret, hujusmodi negotium non ad Societatem, sed ad se pertinere, cujus feriebat jus in Ecclesiis regii patronatûs. Dum Nuncius certum facit Pontificem, non desistit ab tironibus acceptandis. Hæc sunt transacta Aprilis mense, quod animadvertere opus est ob eandem molestiam anno sequenti vehementiùs emerfuram.

Tirones admitti prohibetur à Pontifice.

2. Ad Indiam gentium salutis procurandæ novem Lusitani à Tago solverunt, quinque ex Eborenfi Collegio, tres à Conimbricensi, Coadjutor unus à domo probationis. Multis incommodis navigatio obnoxia: Mossambiquii hybernârunt, mense decimo quarto post relictam Ulyssiponem appulsi Goam.

Profecti ad Indiam,

3. Diem festam S. P. Ignatii Ulyssipone condecorârunt suâ præsentia Serenissimi Reges. Pervigilio horis pomeridianis venit in templum Rex multo commitatu: Ipsâ die Regina cum Infantibus Regis Fratribus; omnes ibi refecerunt animas sacro pane, & audierunt sermonem de S. Patriarchæ laudibus. Serenissima Regina 4. Decembris primogenitam suam enixa est prolem Mariam Principem. Sequenti Januario post puerperium in templo Domûs Professæ Serenissima mater primitias suas inter sacrificium obtulit Deo, ac divo Xaverio. Dono dederat ornamenta pro vestiendo altari, & alia pro sacerdote sacrum facturo præter planetam. Adjecit regalium æreorum centum millia ad paupertatem domûs sublevandam. Ad idem templum processit supplicatio haberi solita pro gratiarum actione.

Reges in festo S. P. Iguatii,

Nascitur Princeps Maria.

4. Julio mense habitus est Ulyssipone Provinciæ conventus ad mittendum Romam Procuratorem, ut moris est unoquoque triennio. Elegere P. Joannem Riberium Ulyssiponensem. Cum Romanæ litteræ primo ab itinere excusassent, quòd aliæ Provinciæ non mitterent suos; venerunt secundæ litteræ, quibus ille jubebatur Romam ire. Verùm quia opportunitas navis deerat, ommissa profectio. In quo tempus ipsum ostendit maximam DEI providentiam adverlus hanc suam Societatem. Nam contra P. Riberium magnopere exacerbaverant Ministri Pontificem. Hujus indignationis causas, ac Patris dimissionem à Societate referam anno sequenti. Timendum fuit, ne, si Romam accessisset, in eum Pontifex gravius aliquid statueret.

Conventus Provinciæ,

5. Scalabitani Collegii scholæ novis auctæ cathedris. Cœpit doceri moralis scientia, ac Philolophia. Scientiam moralem jussit explicari A. R. P.

Novæ cathedræ Scalabi,

Generalis, nemine juvante Magistri sustentationem, quod reditus Collegii ferant. Philosophiam erigi poposcerat Senatus Scalabitanus promittens annum reditum, unde Magistro provideretur. Sed Rector Collegii P. Fructuosus Correa nihil aliud voluit, quam ut Senatus Collegio donaret emphyteusim, quam habebat in prædio Gorjamo ad Collegium pertinente. Qui reditus licet exiguus, magni momenti erat Collegio, prædium exinde possessuro ab emphyteusi liberum. Primus illic P. Josephus Borgius Ulyssiponenfis tradidit morales quaestiones, Philosophicas P. Dominicus Giraldis Idanienfis.

Prædium Labugrense terminis distinguitur.

6. Idem Rector Labrugense prædium prope Tagum lapideis terminis distinxit ab agris alienis, easque juris mensuras curavit mandari tabulis fidei publicæ; quod magnopere desiderabatur ad conservandam indemnem, & absque litibus Collegii dotem in nobilissimo, & feracissimo sitam prædio.

Ærumnæ trium nostrorum.

7. Septembri mense advenerunt Ulyssiponem Joannes Teixeira, Joannes Sampayus, & Michaël Castrius, scholastici Missionis Maranonensis. Etenim, ut sacris ordinibus initiarentur, è Maranonia navigarunt in Brasiliam. Raptum procellis navigium post immensos errores captum est à Gallæcis. Verum navis Batavorum Gallæcis obvia, ipsis eripuit navigium Lusitanum, atque perdidit Ulyssiponem. Eò penuriæ alimentorum devenerant, ut vel à Mauris capi non horrerent, vitam, de qua jam conclamatum, servaturi.

Opera in Collegiis.

8. Eboræ factum initium redigendo in melius sacello domestico: roborati parietes ab imis fundamentis ad sustinendos fornices. Domus est ampla, sed hæctenus inornata. Bracharæ inauratum pegma supremæ aræ templi nostri. Conimbricæ fornicibus tectæ sunt Collegii pergula.

Missiones.

9. Missiones sacræ quæ in oppidis assisendo per Quadragesimam, quæ excurrendo per pagos & vicos, habitæ sunt quam plurimæ, Grandolæ, Obidi, Abruntii, & Leiriæ. Per dioeceses Bracharensem, Portuensem, & Leimensem itum à præconibus Evangelicis. In Leiriensi, ex quo eam regit Ill^{mus}, & Rev^{us} D. Alvarus Abranchius, semper de nostris per vernum jejunium in templo maximo bini verba fecerunt. Interim quatuor Tertiarii discurrere per dioecesim. Duo sacerdotes per insulam Fayalensem DEI verbum seminârunt, magno animarum bono.

Mors Martini Georgii.

10. Vitæ defunctorum nomina sunt. Conimbricæ 28. Julii sexagenario major Martinus Georgius Coadjutor Samsomanensis. Optimis exemplis, & utilitate multâ servivit Societati in diversis Residentiis. Nihil illic vel minimum largitus est sine Majorum facultate. In alloquendo faminas nemo circumspiciatior. Idcirco viventem tot annos in prædio non fuit, qui carperet. Sesqui anno postremo adjuvit Procuratorem Collegii; & non parùm laboravit in disponendo tabulario. Quotidie diutino tempore sagris corpus suum conscripsit.

P. Laurentius Costa.

11. Ibidem 19. Octobris P. Laurentius Costa Covillanensis. Societatem inivit futurus Maranonis operarius. Tiro cum aliis petivit Bachiam; inde reversus Philosophiæ vacabat Eboræ. Iterum navem conscendens ad Maranoniæ iturus, vi procellarum conjicitur in æstuarium Gallæciæ. Propter bellum cum Castellanis capta est navis. Benignè cum aliis exceptus à nostris Collegii Pontisvedriæ. Rediens ad Lusitaniam substitit Conimbricæ. Novem menses ægrotavit, phthisi tandem consumptus. Mores illi, quales poscebat munus, in quod vocatus à DEO fuerat.

P. Dominicus Ferreira.

12. In eodem Collegio 23. Octobris septuagenario major P. Dominicus Ferreira ortus in oppido à S. Petro de Sul. Socium egit Præpositi Provinciae. Rexit domum Villavissosæ, Scalabitanum, & Portuense Collegium. Plurimum auxit villavissosanæ domum, adeptus ad septem ampliandum bonam agrum communis partem, & insuper eleemosynam stabilem è bonis Domus Brigantinae, ad quam pertinet fundatio domus nostræ. Præse tulit bonitatem antiqui moris, solidarum virtutum indicem. Etiam senex morbis gravatus non omisit orandi quotidianum pensum, nec audiendum sacrum, posteaquam ob tenuatum vilius nequivit ad aras operari. Frequens invisebat SS. Eucharistiam.

13. In Domo Professa Ulyssiponensi 29. Decembris venerabilis senex P. ^{P. Petrus} Amaralius, nonagenario major, natus Azurara. Philosophiam ^{Amaralius} Coenimbricæ docuit, annosque quindecim exposuit divinam scripturam. Rexit Bracharense Collegium. In habendis sacris concionibus æquavit singulares sui temporis. Nec fuit alius vel ad eas promptior, vel magis indefessus. Octies millies conscendit sacrum suggestum. Quatuor annis magisterii Philosophici habuit ad populum conciones octoginta. Lucebat in ejus vita nostrorum primorum Patrum veneranda sanctimonia. Plurimas missiones egregiè obivit. Non semel per Quadragesimam manè, & vespere concionatus in nostro templo. Nihil eo humanius, nihil misericordius. Vita per me typis vulgata plura prodit.

14. In Sanfinesi Residentia 9. Maji Julianus Georgius Coadjutor ^{Julianus Ge-} Romani ortus, major octogenario. Annos quatuor & quadraginta vixit in ea ^{orgius.} Residentia, quam ditavit non minùs optimi Religiosi virtutibus, quàm rerum temporalium incrementis. Ad postremam senectutem stata religiosæ vitæ exercitia sancta sic peregit, ut exactius nemo. Pendebat totus à nutu superioris; absque ejusdem facultate nihil ab ullo mortalium acceptavit. Maximi fecit sui contemptum. Mechanicum opificem verbo se declaravit, & opere, nam instrumenta omnia, quæ juvant agriculturam, suis ipse parabat manibus. Ponè victu communi, & rustico contentus, affabilis & prudens. Verbo, vix aliquid est, quod in suis Coadjutoribus cupiat Societas, quod in Juliano non fuerit.

Annus 1712. Soc. 173.

I.

Præclara subsidia hoc anno tum ad Indiam, tum Maranoniam expedita sunt. ^{Profecti ad} Indiam petivère tredecim. In navi Pro-regis, quòd ipse postularet, ivit ^{Indiam, &} P. Petrus Xaverius cum Joanne Baptista scholastico. Cæteri vehebantur ^{Maranoniam} in alia navi. Ipsi præerat P. Gaspar Estibeirus natus Moura. Ad Maranoniam tredecim pares Indicis numero contenderunt. Hos inter duo, de quibus anno superiore dictum perpeffos longos maris errores, & tandem tenuisse Ulyssiponem, PP. Joannes Teixeira, & Sampayus, nullis periculis terri se rursus ponto tradidère; tertius initiatus jam sacris, horrens casus, quos evaserat, à Societate defecit. Verùm, quæ DEI providentia est, ejus loco substitutus P. Philippus Luisius Eborensis. Venerat ex magisterio Latinitatis apud Insulas, studebátque Theologia. Etsi tentabatur crebris, & acutis doloribus capitis, paruit vocanti Deo. Ad me postea dedit litteras, in quibus retulit; se, ex quo attigisset Maranoniam, esse liberum ab capitis importunissimo dolore, obireque tria, vel quatuor munia non sine sui ipsius admiratione. P. Sampayus factus est voto se obstrinxisse redeundi ad Maranoniam, ut referret DEO acceptam vitæ incolumitatem.

2. Mensè Martio jussu summi Pontificis è Societate dimissus est P. Joannes ^{Dimittitur} Riberius Professor quatuor votorum. Tradiderat Rhetoricam, Philosophi- ^{è Societate} am, ac Theologiam, Eboræ Doctoris insignitus gradu moderabatur primariam ^{P. Joannes} cathedram. Ejus scientia magni fiebat Ulyssipone. Arserant nonnullæ contro- ^{Riberius.} versæ inter Regem, & Pontificem tum ob quinquennii pecunias, tum ob Serenissimi Regis Indicum, & Sinensem patronatum. Vocatus in harum rerum consultationes dicebat apertè, quæ sentiret pro Rege suo, illiusque jure, ac potestate.

3. Ob hæc Ministri Pontificii hominem apud Papam Clementem XI. detulerunt. Hic nostro Generali sub præcepto injunxit, ut è Societate pelleret. Scribitur ad P. Joannem Pereiram Visitatorem, sine mora mandaret executioni præceptum Pontificis. Id fulmen jam prævidens Riberius poposcerat Secretarium ab statu, Regis nomine daret mandata ad Visitatorem, ne quid Rege infacio, adversus ipsum auderet. Id omnino oblitus est Secretarius. Visitator, acceptis Româ litteris, dat executioni. Nocte clauso jam domus ostio, pos-